

הלכות שבת סימן רחצ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כז]

מפני שיש בו עדין מקצת מקצת מהאיר ששבת⁽²¹⁾.

(21) ואם יש לו שני נרות, אחד ששבת ואחד שהודלק מנר ששבת, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרכ"ט ס"ק יב) שעדיף לברך על הנר ששבת, כיון שהנר האחר אינו נחשב כל כך נר ששבת.

[משנ"ב ס"ק כז]

אכל אם צשיין פדי להתחמם אין מקבצין עליהן⁽²²⁾.

(22) ואם בירך על נר שאינו עשוי לאורה, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ו, הובא בשע"צ ס"ק יב) שצריך לחזור ולברך, אך למעשה משאיר בזה בצ"ע.

והמדליק כריים של גז שעשויות לבישול לצורך ברכת הנר, הסתפק הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"א הע' פז) אם רשאי לברך, שהרי גם נרות הברלה שלנו אינם עומדים להאיר אלא רק לכבוד, ואף על פי כן מברכים עליהם מפני שהודלקו לצורך הברכה, ואם כן לכאורה הוא הדין שיש לברך על כל להבה שהודלקה לצורך הברכה.

[משנ"ב ס"ק כט]

שמדליק נר בביתו לקבול אדם חשוב שפא אצלו, אין מקבצין עליהן⁽²³⁾.

(23) ונרות הברלה בזמננו, שאין מדליקים אותם כדי להאיר אלא רק לצורך הברכה, כתב הערוך השלחן (סי'ד) שכיון שאין מדליקים אותם אלא בשעת ההברלה לצורך מצוה, מוכח שלצורך אורם עושים כן, היינו כדי שיאירו בשעת ההברלה ואפשר יהיה לברך עליהם. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ס הע' קנא). שאף שאין מדליקים אותם לאור, מ"מ כיון שעיקר הדלקתם לצורך הברכה, נחשבים הם כעשויים לאורה, והוסק, שמ"מ נראה שעדיף לברך על נר שהודלק ממש כדי להאיר בו.

[משנ"ב ס"ק לו]

שעשוי להאיר לאכילתו⁽²⁴⁾.

(24) מבואר שני שהודלק הן לצורך כבודו של אדם חשוב, והן לצורך השמש שיוכל לאכול בבית הכנסת, נחשב כנר של אורה ומברכים עליו. אמנם המשנ"ב להלן (סי' לג) כתב, שאין מברכים על נר שעשוי לכבוד המת, אף שכשמו"לים את המת בלילה צריכים את אור הנר להאיר את הדרך. ותירץ בספר ידיו של משה (לר"מ פרישקו, קושטא תקע"ב), שבנר של מתים גם הצורך לכבוד וגם הצורך להאיר שניהם צורכי המת הם, ובאופן זה נחשב הדבר כצורך כבוד, מה שאין כן בנר שהודלק לצורך אדם חשוב, ויש בבית הכנסת שמש האוכל לאור הנר, כיון ששני ענינים נפרדים הם, ועבור השמש אין צורך בנר אלא להאיר, נידון כל ענין בפני עצמו, ונחשב הנר כנר של אורה שאפשר לברך עליו. [נראה ביה"ל ד"ה נר בית הכנסת].

עוד תירץ שם בשם מורו רבי אליהו פאלומבו, שבנר של מתים הצורך להאיר והצורך בכבוד קיימים שניהם באותה שעה, ובאופן זה נחשב הנר כנעשה לצורך הכבוד, מה שאין כן באדם חשוב ושמש, שהצורך של כבוד האדם החשוב הוא בזמן התפילה ואילו הצורך להאיר עבור אכילת השמש הוא אחרי התפילה בעת האכילה, כל שעה נדונית לעצמה, וכיון שיש שעה שבה נעשה הנר להאיר בלבד, נחשב הוא כנר של אורה ואפשר לברך עליו.

[משנ"ב ס"ק לד]

ובסומא לא שייך זה⁽²⁵⁾ וכו', פירן שהוא פצצמו פטור מן הדבר⁽²⁶⁾.

(25) ואף שלענין ברכת הלבנה, כתב לקמן (סי' תכ"ט ס"ק א) שסומא חייב לברך אף שאינו נהנה, משום שהברכה נתקנה על חידוש העולם, וגם הוא נהנה מהלבנה על ידי שאחרים רואים בעזרתה את הדרך ויכולים להוליכו לאורה, ואף לענין ברכת הנר כתב לעיל (ס"ק א) שניתקנה על חידוש האש שתחילת בריאתה היה במוצאי שבת, כתב בביה"ל לקמן (שם ס"א ר"ה ונהנין) בשם הרש"ל, שיש לחלק בין ברכת הנר שתלדה בראיה עם הנאה, ולפיכך אינה שייכת בסומא, ובין ברכת הלבנה שאינה תלדה אלא בהנאה לחוד, ולפיכך שייכת בסומא שהרי נהנה ממנה על ידי אחרים, וסיים הביה"ל שם, שמ"מ כיון שיש החולקים על הרש"ל, טוב יותר שירצא הסומא בברכת הלבנה על ידי אחר.

(26) וסומא שרוצה להוציא את בני ביתו הקטנים ידי חובתם מדין חינוך, כתב הקף החיים (ס"ק טו) שיכול להוציאם, וכמו שכתב השו"ע לעיל (סי' רצ"ו ס"ה) לענין ברכת הבשמים לפני שאינו מריח, ואף שמפסיק בין ברכת 'בורא פרי הגפן' לשתית הכוס בברכת 'מאורי האש', דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"א הע' נו) שמסתבר שאין בכך משום הפסק.

[משנ"ב ס"ק לו]

אחד מקרב לקבל⁽²⁷⁾ וכו', יכול לחזור ולברך להוציא בנר ביתו⁽²⁸⁾.

(27) ולענין אם צריכים השומעים לשבת ולהסב כדי לקבוע עצמם יחדיו, כתב בביה"ל לעיל (סי' ר"ג ס"א ד"ה על כל) דיש אומרים שאין צריך לשבת, ויש אומרים שאף על פי שאין צריכים הסיבה, מ"מ ישיבה יחד צריכים, ומה שנוהגים להוציא הקהל בבית הכנסת בברכת המאור אף שכולם עומדים, הרי זה משום שכיון שירצאים ידי חובתם בכל ההבדלה, מתוך שמועילה קביעותם בעמידה לענין הבדלה, מועילה קביעותם לענין ברכת המאור, והוסיף, שלפי זה כשאין מבדילים אלא רק מברכים על הנר, אפשר שצריכים השומעים לשבת.

(28) ולענין ברכת הריח, כתב לעיל (סי' רצ"ו ס"ק יג) שאינו יכול להוציא בה אלא את בני ביתו הקטנים, שכיון שאין ברכה זו אלא מנהג חכמים ואין צריך לחזור אחריה, אין בה דין 'ערבות' להוציא אחרים גדולים.

והחזו"א (או"ח סי' לה ס"ק ו) כתב, שאין בברכת הנר דין 'ערבות' ומי שיצא ידי חובתו אינו יכול להוציא אחרים, שאין ברכה זו נחשבת כברכת המצוות. [נראה בביה"ל לעיל סי' ר"ג שם, שהביא דעת המג"א שהיא ברכת הנהנין, והפמ"ג סובר שהיא ברכת השבח וכעין ברכת המצוות].

[ביה"ל ד"ה נר בית הכנסת]

ולקבוצה ששמש בו להאיר לבד, אם יוכל לברך עליה⁽²⁹⁾.

(29) ואף שלענין שימוש של חול בנר שהודלק בתחילה לצורך מצוה, כתב לעיל (סי' קנ"ד סי"ד ד"ה שדולקין) שמוותר, ואין חולכים אחר תחילת הדלקתו, ביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"א הע' פט) שבנר של מוצאי שבת, שהוא זכר לבריאת האור שהיא תחילת הדלקת האש, צריכה גם ההתחלה להיות לאור ולא לכבוד.

הלכות שבת סימן רחצ עד פאר הגולה

ל פס פקדון נ"ג
מ פקדון נ"ד
נ פקדון נ"ה
ז פקדון נ"ו
ח פקדון נ"ז
ט פקדון נ"ח
י פקדון נ"ט
יא פקדון נ"י
יב פקדון נ"ב
יג פקדון נ"ג
יד פקדון נ"ד
טו פקדון נ"ה
טז פקדון נ"ו
יז פקדון נ"ז
יח פקדון נ"ח
יט פקדון נ"ט
כ פקדון כ

ז' הנה הולך חוץ לבדו ונראה (יב) אור, אם רבן איננו יהודים אין מברכין עליו. (כח) ואם רבן ישראל, או אפילו מנחה על מנחה, מברכין עליו: ח' אור היוצא מהעצים ומהאבנים (יג) (כו) מברכין עליו, אבל במוצאי יום הכיפורים אין מברכין עליו: ט' גתלים הבוערות פל-כף שאלו מכנים קיסם ביניהם הוא גדלק, מברכין עליהם, והוא שעשויים (כו) להאיר: י' אור של כבשן, בתחלת שרפת הלכנים אין מברכין עליו, שאין אינו עשוי להאיר, ואחר שגשפו, או עשוי להאיר ומברכין עליו: יא (כח) *ג' בית הכנסת, (כט) *אם יש שם אדם חשוב מברכין עליו, ואם לאו אין מברכין עליו. *ג' אומרים בהפך. *ואם יש שמלש (יג) שאוכל שם (ל) מברכין עליו, והוא (לא) שלא תהא לבנה זורחת שם: יב *אין מברכין על גר (יד) של מתים, (לב) שאינו עשוי להאיר. הלכך, מת שהיו מוליכין לפניו גר אלו הוציאוהו ביום, והוציאוהו בלילה בנר, (לג) אין מברכין עליו: יג *סומא (טו) (לד) אינו מברך: יד [*] (לה) שהיו יושבים בבית המדרש והביאו להם אור, (לו) אחד מברך לקולם: טו (לו) *גר בתוך חיקו או בתוך פנס

שערי תשובה

(יב) אור, וכול להשתמש לאורו, כמ"ש ס"ד: (יג) מברכין עליו. לפי שם תחלת בריה האור היה כמ"ש ע"י אדמ"ר שהקיש אבנים זה בזה, ואין שם זה ביו"כ: (יג) שאוכל, מ"י בביה הסמוך לבהכ"ג, כמ"ש סימן רט"ו: (יג) דמחלונות פתחים לבהכ"ג, מ"א: (יד) של מתים, וז"ל גר של מתים, מ"א. ובבאר היטב אשר לפני יש שם ערפוב, ע"ש: (טו) אינו מברך, דוקא על הפך

באור הלכה

לשיעור: * נר בית הכנסת, ונר שהוא עשוי לכבוד ולהאיר, עין בפרי"מדים שפסק דאין לברך עליו, ומצאתי שכן פקדון גם בתלמודי רבנן וזה. אכן ברש"י נ"ג ד"ה בסוף וז"ל פל מ"ח וכד' משמע שאין סובר בן, נסתפקתי, נר שנדלק בתחלה לכבוד ולבסוף משהמש בו להאיר לבד, אם יוכל לברך עליו: ואין להביא ראיה מאד הפקדון שפסקין מברכין עליו בסופו משום שעשוי להאיר, דשאני חתם שנושה פעלה חדשה בשביל זה, כמו שפרש רש"י בגמרא, עין שם, ומכל מקום יש לצדד דיוכל לברך בנר שהיא עשה רק להאיר, והגר של שבת שהמציאה היא הדלקה, כמו שאנו מברכין צוננו להדליק, שם אוליין בטר תחלת הדלקה, שאם הדלקה שלא לצורך שבת רק לצורך אחר צריך לבכותה ולתור וזהו הדלקה, כמו שמבאר בסיון רס"ג סעיף ד' פתג"ה נע"ש בחזושי רע"א, מ"ח שאין כן הקא שלא בעינו כלל שידליקנה לצורך הדלקה, וכדאיתא בגמרא: עשית שהיתה דולקת והולכת פל היום, לכאורה שבת מבידיל עליה, וכן על גר של אינו יהודי שהדליק מ ישראל, וכל זה מפני שהבדלה נהגה על בריאת האור שהיתה במוצאי שבת, וכן דקעין שיהא האור עשוי כדי להאיר ונקמו שהיה אצל אדם הראשון שהיה חושך ממש והולד, ונשל שני דפים והקישן

פאר היטב

משנה ברוכה

(כז) ואף דבמוצאי שבת מברכין על נר זה, הנהם הטעם, שהוא מברך על תוספת שלהבת של הטר שחוסף על ידי הדלקת הישראל, ותחוספת הנה בין שהוא נולד עכשו, הרי זה כאור היוצא מעצים ואבנים במוצאי שבת ומתר לברך עליו, מה שאין כן במוצאי יום הכיפורים, מבאר לקמה בסעיף ז' דאין מברכין על אור היוצא מעצים ואבנים: ז' (כח) ואם רבן ישראל, ותלינן שהאיר הוא של ישראל. (כח) ומיני שהוא סמוך פל-כף שכול להשתמש לאורו, כמו שפסק בסעיף ד' ח' (כו) מברכין עליו. לפי שם תחלת בריה האור הנה במוצאי שבת על ידי אדם הראשון על דרך זה, שהקיש אבנים זה בזה, וזה אין שם במוצאי יום הכיפורים, שלא הנה אז תחלת בריה, וטעם ברכתו היא, לפי שכל היום הנה אסור לו להשתמש בקאור ועכשו הנה לו, לכן אין לברך (כי) אלא באור ששבת, דהנה שהיה דלוק מבעוד יום ושבת כל יום הכיפורים, שלא היו יכולין להשתמש בו ועכשו הנה: ט' (כז) להאיר, אבל אם עשוין כדי להתחמם אין מברכין עליהם, שאפילו על הנהר אין לברך אם אין עשוי להאיר, וכדלקמה בסעיף יא: יא (כח) נר בית הכנסת, ונר של בית המדרש שגבינו, מסתבא דהלי לפי המקום, אם לומדים שם ומדליקין בשביל זה הרי נעשה להאיר: (כט) אם יש שם אדם חשוב, אז (כח) נעשה להאיר, ובשארין אדם חשוב, נעשה לכבוד השכינה, ותשיבאומרים סבירא להי להפך, דכשיש אדם חשוב, נעשה לכבודו ולא להאיר, ובדליא אדם חשוב שרי, דנעשה להאיר. (כט) מיהו, אם יבטל ויחזר וידליקנו לצורך הדלקה, ודאי שרי לבלי עלמא בכל ענין, איתא בבית יוסף, דבאצותינו נהגין להדליק בבית הכנסת נר מיוחד כדי להבדיל עליו, כחב בספר אליה רבה, דמדליקין פאן באדם חשוב, שבע מנה דכל כי האי גונא, בגון שמדליק נר בביתו לכבוד אדם חשוב שבא אליו, אין מברכין עליו: (ל) מברכין עליו, שעשוי להאיר לאכילתו: (ל) ומיני שאוכל בבית הסמוך לבית הכנסת פתוחים לו, דבבית הכנסת אסור לאכל, כמ"י שפתיב סיון קא, איתא ברא"ש והשמיני האחרונים, והאידנא אין מברכין כלל על נר של בית הכנסת, שאין מדליקין בו רק לכבוד, שהרי דולקין פירות אף ביום; והפנה על אותן (ל) שדולקין לפני העמיד שהם רק לכבוד, אבל אותן שדולקין פל אחד בידו להאיר, מברכין [דח"ח]. וכתב אנשים נכשלין בזה, שדולקין מנרות של העמוד על הדלקה, ואין נכון לעשות כן, ראולי פשרוזה לצורך מנה לאבוקה אין להקפיד, ונראה פשוט דעל נר נאקצט אין לברך, שאינו עשוי להאיר, רק לזכר נשמת המת: (לא) שלא תהא לבנה, שאם יש לבנה אין צריך השמש לאור הנה, ולא נעשה אלא לכבוד השכינה: יב (לב) שאינו עשוי להאיר, רק שמדליקין אותו לכבוד המת: (לג) אין מברכין עליו, ביון (לג) שגם ביום היו מוליכין לפניו, אס-פן הוא לכבוד, אף-על-פי שצריכין לו ענה בלילה, וכתב המגן אברהם, דהוא הדין על נר שמדליקין לכבוד הקטן אין מברכין: יג (לד) אינו מברך, דהא בעינו שאותו לאורו עד שהיה יכול להפיר בין מטבע למטבע, וכדלעיל בסעיף ד, ובסומא לא שם נה: (ל) עין בפרי"מדים דנשאר בצריך עין אם יכול להוציא אחרים בברכה זו, כיון שהיא בעצמו פטור מן הדבר: (ל) וכל זה דוקא בברכה 'בדא מאיר האש', אבל שאר הדלקה אימר 'מ"א וא"ר וש"א': יד (לה) היו יושבין וכד', מיני שהבדילי מברך, ולא הנה להם אור בסמוך להם שהיה נאותין לאורו, ועתה נאדמן להם, או שיודעין שלא יהיה להם כוס בלילה, דאי מעפין שהיה להם כוס, מוטב שיעמינו בברכה הנה ויסדרו על הכוס, וכמו שכתבנו לעיל בסעיף קטן ד: (לו) אחד מברך לקולם: (לז) ואף-על-פי דצריכין פלם לשתוק ולשמע ברכתו ונהי בטול בית המדרש, ואס-פן היה טוב יותר שיברך כל אחד לעצמו, אפילו הכי הא צדיפא משים 'ברכום הנהר מלך' [גמרא]. כתבו (לז) האחרונים, דאפילו מי שפבר בנר 'בדא מאיר האש' יכול לתור ולברך להוציא בגיביתו: (לח) נר בתוך חיקו, הנה

שער הציון

והנה החיים והגור: (כז) ט"ו: (כח) מגדאברהם: (כז) וזהו הדין באור שהדלק ממנה, מפני שיש בו ערך מקצת מהאור ששבת: (כח) אף דבגמרא נזכר גם נר של בית המדרש, לא מיני באותן שמדליקין לצורך המידה, כי אם בגמרא שמדליקין בהמנחות, שהיא לפקדים רק לכבוד: (כח) בית יוסף: (כט) אלהי רבה ותוספת שבת: (ל) מגדאברהם ותוספת שבת: (ל) וכן כתב בספר מנחת שמואל: (לז) טור: (לג) שצריכין תשובה בשם הכריזוסף ודרה"חיים:

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַחֲצָה רַצַּט

(פרוש, כלי שנותן בו הגר שלא תכבה) *או בתוך אספקלריא: רואה את השלכתה (לח) ואינו משתמש לאורה, משתמש לאורה (לט) ואינו רואה את השלכתה, אין מברכין עליה, עד שיהא רואה את השלכתה ומשתמש (טו) [מן] לאורה:

רַצַּט שֶׁלֹא לֵאכֹל וְלֹא לַעֲשׂוֹת שׁוּם מְלָאכָה קֹדֶם שֶׁיִּכְבֵּדִיל, וּבִי סְעִיפִים:

א אסור לאכל שום דבר או אפילו לשנותו וזו או שאר משקין, חוץ ממים, (ב) (א) *משתחשף עד

באר היטב

אין מברך, אבל שאר הבדיל אומר, מ"א: (טו) לאורה, ואספקלריא של זכוכית מקרי שפיר רואה השלכתה ומשתמש לאורה, עמ"א. כתב מט"מ: ראיתי המדקדקים שמדליקים נרות במקום אפל, דע"ז וזה שאיל למלכה. (ב) משתחשף, אפילו בספק חשכה, מ"א וי"ח, וט"ז כתב דש"י להתחיל הסעודה בספק חשכה, אבל בודאי חשכה יש למחות בידו, ע"ש. ואם התפלל ערבית מקב"ל אסור לאכל עד שיכביל, מ"א:

משנה ברורה

שהנחה טמנה בתוך חיקו, שאינו רואה השלכתה ולא נשתמש לאורה, וכן פסק בי האי גונא, והדר מוסיף 'אספקלריא', דאף על-פי שהוא רואה את האור דרך האספקלריא, מכל מקום לא מקרי זה ראייה ממש לענין ברכת 'בורא מאורי האש', דבעינן שיהיה האור מגלה, והמגן-אברהם ושארי אחרונים כתבו, דדוקא בפנס שהיה של כותל, אף שיש בו נקבים אין רואה השלכתה להדיא, אבל באספקלריא של זכוכית מקרי רואה השלכתה, וכולל לברך עליה כשהיא בסמוך לו שיוכל להשתמש לאורה, ועין בבאור הלכה שהבאנו דבמה פוסקים סוברים בדעת השולחן ערוך, וצ"ל פן אין פדאי להתחיל להקל בזה: (לח) ואינו משתמש לאורה. בגון שעומד מרחוק ולא יוכל להכיר בין מטבע למטבע: (לט) ואינו רואה וכו'. כגון שעומד מן הצד:

א (א) משתחשף. ואפילו (ב) בספק חשכה, ועין לעיל בסימן רסא במשנה ברורה, דנקטין לקפך חשכה תכף מששקעה החמה, לענין הלקת הנרות וכל מלאכה; ומכל מקום נראה לי דלענין אכילת סעודה שלישית, (ג) אם לא אכל מקדם, בודאי צריך לאכל אפילו אחר שקיעה⁽⁴⁾, (ג) ואפילו לשאר אכילה אם הוא תאב לאכל ולשתות, גם-כן אין להתמיר⁽⁵⁾ (ד) עד חצי שעה שקדם צאת הכוכבים⁽⁶⁾. כתב המגן-אברהם, דמה שכתב המכתב 'משתחשף', מנ"י כשלא התפלל ערבית, אבל אם התפלל ערבית, אפילו אם התפלל מבעוד יום [הוא אפן] שפטר, וכתבסמן רצג,

שערי תשובה

בורא מ"א יכול לחזר ולברך להוציא ב"ב, דאפילו ר"א פליגי בבשמים שעקרו להנאת חנפשו, אבל כנר דהוא מצוה מידת, ע"ש: [טז] לאורה, עכ"ט. ועין בנר"ב סימן כא מ"ש על דברי המג"א בזה:

וכתב צדק לדרוך: יש לכל אדם במחש' לטדליק נר וזה יותר משאר לילות החל: דש"י להתחיל הסעודה בספק חשכה, אבל בודאי חשכה יש למחות בידו, ע"ש. ואם התפלל ערבית מקב"ל אסור לאכל עד שיכביל, מ"א:

באור הלכה

זה אצל זה, עין שם בפסחים נ"ד, מאי כ"י אם בתחלה לשם כבוד הדלקה, כיון שצמח עומד האור רק להאיר, ומכל מקום למצוה צריך עין, וטוב שיכבה ויחזרו וינדלקנה: * או בתוך אספקלריא וכו'. אספקלריא מקרי דבר הממיר שאור השלכתה נראה מתוכה, ואפילו כ"י אין מברכין, וכמבאר דעתו בבית-יוסף, דתמה על הרשב"א שפסק בצעשית כשרואה השלכתה מתוכה, והוא נגד הירושלמי דממיר באספקלריא שהוא צעשית, והנה הפגן-אברהם העתיק דברי הרשב"א דסבירא לה דצעשית דוקא כאלו רואה השלכתה, ודברי הירושלמי דממיר באספקלריא מפרש דמלי מלי דמני [עין במחנה] ש, ונתקדש הקדושים, הנה האלה ובה ונדרה-הסידים וכו' אדם, את דברי המגן-אברהם, אבל לענין דעתי יש לעין בזה טובא לדינא, ואעתיק בזה לשון הגר"א: הנה לו נר טמנה בחיקו או בפנס, או שראה שלכתה ולא נשתמש לאורה או נשתמש לאורה ולא ראה שלכתה, אינו מברך עד שיראה שלכתה ומשתמש לאורה, והירושלמי הוסיף לאחר בבת 'פנס' "או בתוך אספקלריא". והנה המצב בלשון הירושלמי נראה דדוק גדול הוא לפרש בדברי המגן-אברהם, ופשטות דברי הירושלמי מוכח בהדיא דסבירא לה להממיר באספקלריא אפילו נשתמש לאורה, וכדעת הבית-יוסף ולא כהרשב"א, וכן בדרכי-משה הארץ העתיק דברי הבית-יוסף לאסור משום דכן הוא בירושלמי, וגם בשיטה מקובצת לברכות מצאתי שכתב דהמירושלמי משמע דלא כהרשב"א שפסק בצעשית, אף יש לומר, דטעם הרשב"א שפסק בזה הוא משום דממיר עצמו על אדמתו בחדושי לברכות שהקשה, דאין לפרש דפנס הינו צעשית [וכפרש רש"י] שפראית השלכתה מתוכה, דזה מקרי ראייה ממש, וכמו פ"ב ערוה דף כה עמוד ב דאמר שם דאסור לקרוא קריאת שמע כנגד ערוה בצעשית, משום דערוה בראיה מלי בחסא וקא מתחנא, הרי הנה מקרי ראייה, ואס"פ בענינו גם-כן מקרי רואה השלכתה, ועוד מוכיח שם, דמאי הקשה הגמרא: היכי משפחת לה דנשתמש לאורה ואין רואה השלכתה, הא יכול לאוקמי עליה פנס, ועל-כן אספקלריא המוכח בירושלמי, ומה דהזכיר פנס אינו צעשית, כי אם פנס של כותל העשויה בנקבים קטנים, אבל לענין דעתי יש לתרץ פרוש רש"י דאינו קשיא מערוה לבא, דבענינו לענין ברכת 'בורא מאורי האש' שתקנה ה"ל לברך על ברכת האור, לא תקנה אלא כשהאור הוא גלוי בלי פסוי ולא טמון, וכקדש ברייתו שהוא גלוי, וזה רמז בלשון הגר"א שאמר: הנה לו נר טמנה בחיקו או בפנס; וגם מה שהקשה הרשב"א קשיא שניה נגד פרוש רש"י אינו קשיא כלל, דתא סבירא או לא קמני, כשמוע דהסיפא ארי באפן אסור ונפרש הגר"א הוא כן, דהתחלה הנדיר 'טמנה בתוך חיקו', שאינה נראית כלל, ומכילא בודאי לא נשתמש לאורה גם-כן, ואחר-כך הוסיף 'וכפרש רש"י' דהנה צעשית ונתירושלמי הוסיף אספקלריא, דלא נטעה בפנס דשל כותל דוקא, דאף דרואה השלכתה דרך הזכוכית וגם נשתמש לאורה, אפילו הכי אסור מפני שהאור אינו גלוי, ואחר-כך הוסיף 'רואה השלכתה ולא נשתמש לאורה', כגון דמרחקא, ואחר-כך הוסיף 'נשתמש לאורה ולא ראה שלכתה', כגון דקדשא דקדש וזית, דאף שהאור במקומה הוא גלוי, אפילו כ"י כיון שהוא אינו רואה אותה אינו מברך, ומה דהזכיר בגמרא: רב הונה מברך אדכי אדא דלא, מנ"י שהיו הסלונות פתוחין שם, וכן באידן. היוצא מהדבר, כיון דאין לנו שום ראיה נגד פרוש רש"י שפנס הוא צעשית, וגם בארחות-חיים שהוצא כבית-יוסף פסק דצריך להוציא האור מהזכוכית קודם שיקבר, וכן בדרכי-משה הארץ העתיק דברי הבית-יוסף לדינא ודלא כהרשב"א, וכן בשולחן-ערוך לא הגיה עליו כלום, משמע דסבירא לה בזה, וגם בשיטה מקובצת לברכות מטעם דסבירא לה לאסור, וכן בבאור הגר"א הנה דברי השולחן-ערוך על מקומו וכתב קדורו מן הירושלמי, וגם בותפת-שבת השמיט דברי המגן-אברהם בקאן, מה שאין דרשו פן בכל מקום, ועל-כן נראה דאין להקל בזה, ואף שאין פנו פנו לקחות ביד הפקלין בזה, דה"ל להם על מי שסימכו, מכל מקום להתחלה בודאי נכון להתמיר בזה, שיחך בעת הבדלה הזכוכית מלמעלה⁽³⁰⁾, דלדעת האוסרין למעלה יש בזה חשש ברכה לכשלה; ומה שהזכיר שם בגמרא נ"ב: צעשית שהיתה דולקת והולכת מלמעלה-למטה כמברכין עליה, מנ"י גם-כן באפן פ' ש"צ צ"ל מן הזכוכית, דהגר"א משמיענו שם רק דזה מקרי שבת ממלאכה, וכתב שכתב בספר מנחת-שמואל. ועין לעיל בבאור הלכה בריש הסימן: * משתחשף, עין במשנה ברורה שהוא אפילו בספק חשכה, כן כתב המגן-אברהם וכו', וטעמו-מ"ד דצריך בזה וחסדים גם-כן לדעת עמקם, ודלא בדעת הש"י שפצד לקל

שער הציצית

(א) מגן-אברהם וי"ח וש"א, ודלא כט"ו. ועין בבאור הלכה: (ב) פיון שהוא דבר-מצוה יכול לסמוך על שיטת הנ"ח, וגם הרא"ש אפשר דסובר כן. ואפשר עוד, דאפי' ספק עשה דנקנן ודוקא ספק אסור דנקנן⁽⁵⁾, וגם שהעצמים שכתבנו בבאור הלכה, וגם העולם נותנין להקל בזה: (ג) דנראה דכיוול לסמוך בזה על דעת השולחן-ערוך לעיל דסי'א דצדק לא התחיל זמן פיו-השקשות: (ד) וילאחר זה אסור

